

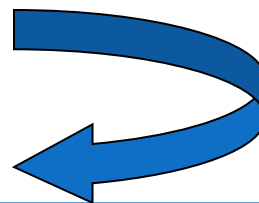
ТЕМА 7: СПОЖИВАННЯ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ

1. Особистий дохід та особистий наявний дохід: сутність, джерела формування та структура. Диференціація доходів та крива Лоренца.
2. Кейнсіанська функція споживання та функція заощаджень.
3. Вплив фактору часу на споживання. Посткейнсіанські функції споживання.

1. СПОЖИВАННЯ ЯК ФУНКЦІЯ НАЯВНОГО ДОХОДУ.

Споживання домогосподарств – це їхні витрати на споживчі товари та послуги, які залежать від їхніх доходів.

Особистий дохід = Заробітна плата +
Змішаний дохід + Дохід від активів +
Соціальні трансферти

Наявний дохід – це та частина сукупного доходу, яка залишається у розпорядженні суб'єктів приватної економіки після сплати податків і може бути використана для приватного споживання та заощадження.

РІВЕНЬ ЖИТТЯ – ЦЕ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЄ РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕННЯ ФІЗИЧНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПОТРЕБ ЛЮДЕЙ.

Для ринкової системи характерною є нерівність, тобто **диференціація доходів**.

Вона виникає внаслідок **ряду причин**.

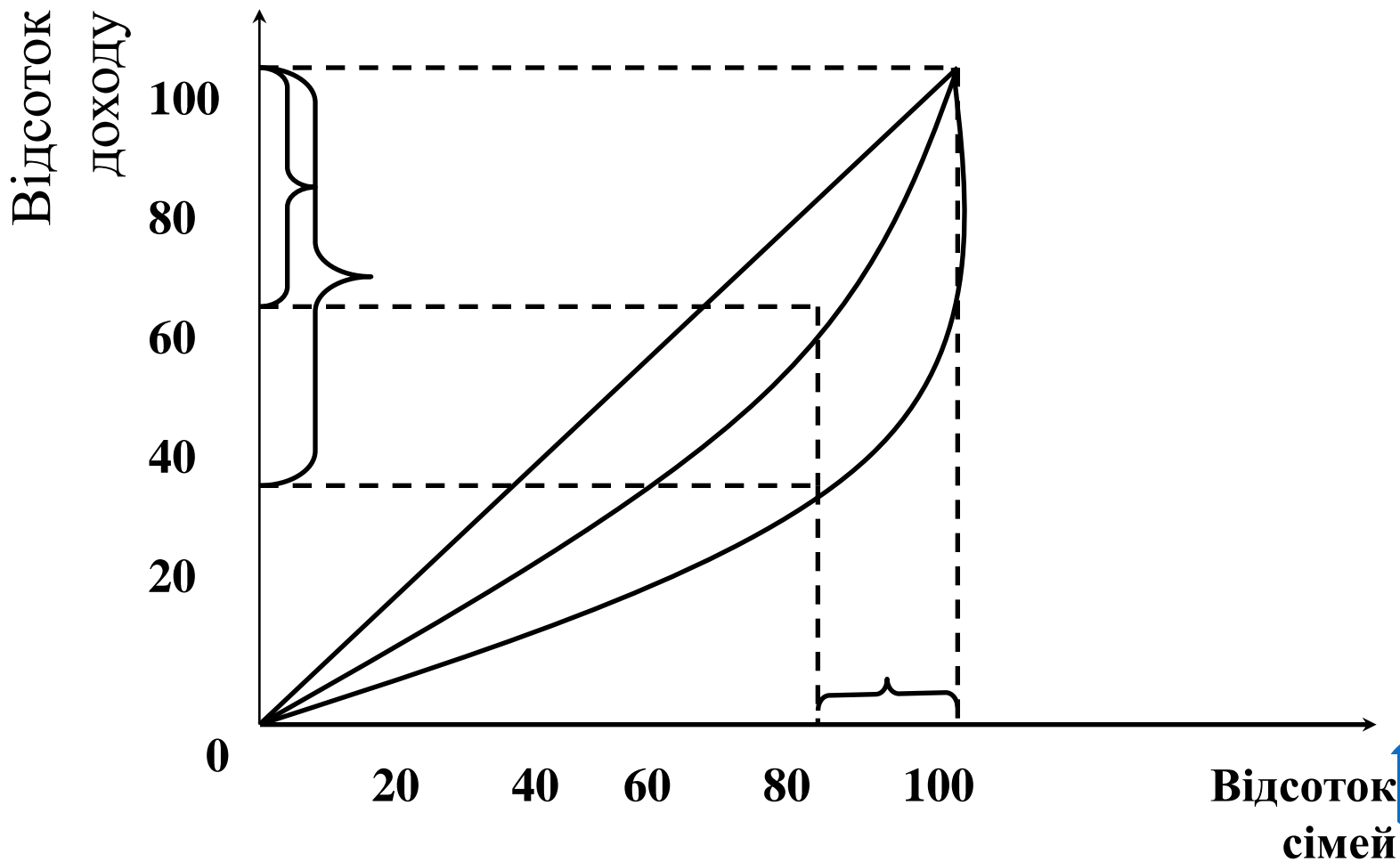
По-перше, це розбіжності у рівні кваліфікації та трудового внеску робітників у створення ВВП.

По-друге, нерівність у доходах породжується майновою нерівністю, наявністю чи відсутністю у власності капіталу.

По-третє, на диференціацію доходів впливає політика держави і макроекономічне регулювання процесу диференціації доходу.

Для визначення ступеня нерівності доходів використовують криву Лоренца:

Що ближче до бісектриси розташована крива Лоренца, то менший ступінь диференціації доходів між домогосподарствами.

Коли крива Лоренца розташована ближче до горизонтальної осі, тоді ступінь диференціації доходів є істотним.

Крива Лоренца Бразилії розташована до горизонтальної осі найближче порівняно з іншими країнами.

А **крива Лоренца Японії** розташована, навпаки, найближче з – поміж зазначених країн до бісектриси.

КОЕФІЦІЄНТ ДЖИНІ

Чим більше ділянка між бісектрисою та кривою Лоренца, тим більше ступінь нерівності доходів. Щоб визначити ступінь нерівності в доходах, використовують **коефіцієнт Джині** – обчислюється відношенням площі криволінійної фігури, утвореної бісектрисою та кривою Лоренца, до площі трикутника, що творять бісектриса, горизонтальна вісь та права ордината.

Величина коефіцієнта коливається від 0 до 1.

Економічну нерівність у розвинутих країнах вважають істотною, коли коефіцієнт Джині сягає 0,33 – 0,35, та оцінюють як незначну, якщо цей показник становить 0,2 – 0,24.

Показник диференціації доходів є **децильний коефіцієнт** – характеризує, у скільки разів середній дохід 10% найбагатшого населення є вищим, ніж середній дохід 10% найбіднішого населення.

Загальна кількість голодуючих оцінюється за даними ФАО (Продовольча й сільськогосподарська організація ООН), в 500-550 млн. осіб, хто недоїдав – 1-1,3 млрд.

Середнє споживання продовольства на одну людину в розвинутих країнах складає 3390 ккал, а споживання білків – майже 100 г на добу. Вони споживають і виробляють дві тритини світового продовольства, хоча в них мешкає 15% населення світу.

Їхня питома вага у світовому експорті продовольства становить 64%, а в імпорті 67%.

Економічно розвинуті країни підтримують досить високий рівень самозабезпеченості продовольством: США і Франція – понад 100%;
Германія – 93%.

Споживання продовольчих товарів в Україні

Серед усіх сукупних витрат домогосподарства 87% становили споживчі витрати.

Найбільш вагомою статтею (52%) сукупних харчування поза домом витрат домогосподарств продовжували залишатися витрати на харчування (включаючи).

Сільські домогосподарства спрямували на харчування більшу частину сукупних витрат, ніж міські (відповідно 57% проти 50%). При цьому сільські жителі споживали більше: картоплі, хлібних продуктів, цукру та овочів.

Головною стратегічною метою продовольчої політики має стати покращення структури споживання основних продуктів харчування населення та підвищення якості продукції вітчизняного виробництва.

ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ-2021

Соціальні групи населення

3 1-го січня 2021 р.

3 1-го липня 2021 р.

3 1-го грудня 2021 р.

Базовий показник

2189 грн

2294 грн

2393 грн

Прожитковий мінімум для дітей віком до 6 років

1921 грн

2013 грн

2100 грн

Прожитковий мінімум для дітей віком від 6 до 18 років

2395 грн

2510 грн

2618 грн

Прожитковий мінімум для працездатних осіб

2270 грн

2379 грн

2481 грн

Прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність

1769 грн

1854 грн

1934 грн

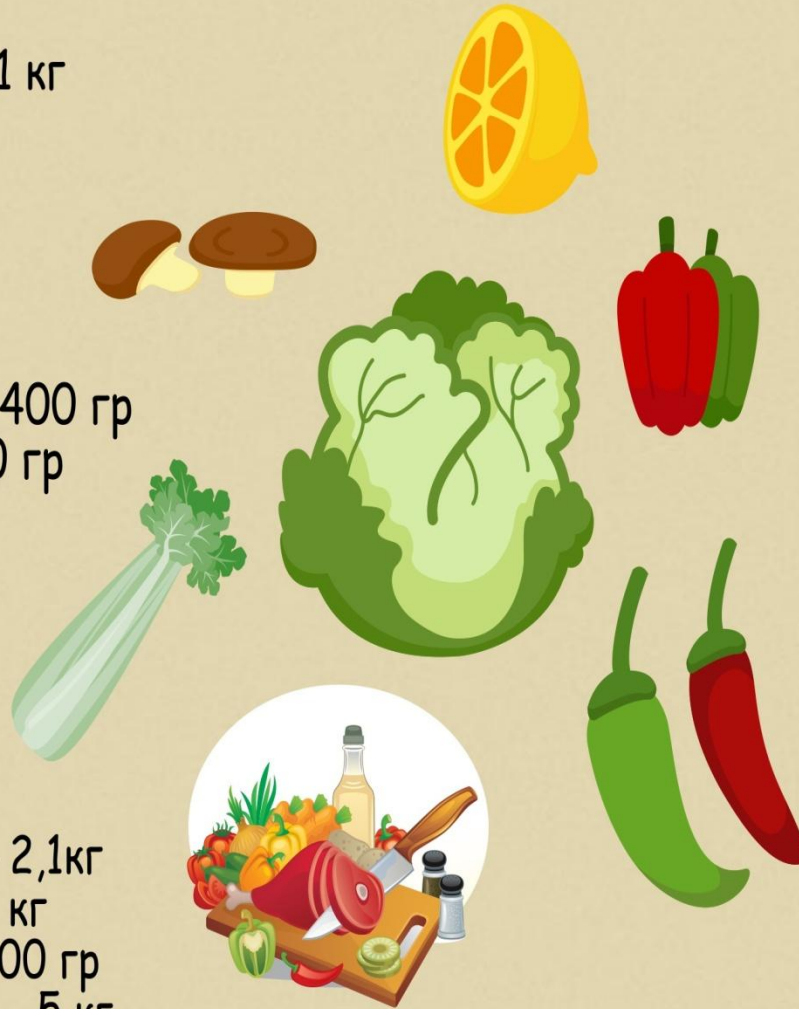
Продуктовий кошик

(для однієї працездатної особи на місяць)

яловичина - 1,2 кг
свинина - 600 гр
птаха домашня - 1 кг
сало - 200 гр
ковбасні - 800 гр

молоко - 5 л
маслооливкове - 400 гр
сир твердий - 300 гр
творіг - 800 гр
сметана - 400 гр

картопля - 7,9 кг
капуста - 2,3 кг
помідори, огірки - 2,1кг
морква, буряк - 1,5 кг
цибуля, часник - 800 гр
фрукти(цитрусові) - 5 кг
сухофрукти(яблуки, груші) - 300 гр

яйця - 18 шт
масло оливкове - 400 гр
маргарин - 200 гр
цукор - 2 кг
кондитерські вироби - 1,1кг

свіжий карп - 600 гр
оселедець - 300 гр

мука - 800 гр
хліб - 5,2 кг
макарони - 300 гр
рис - 200 гр
гречка - 200 гр
вівсянка - 100 гр
бобові - 200 гр

6 книг на рік

2 ложки, 2 виделки на 10 років
2 тарілки на 3 роки
1 набір для кухні на 25 років

4 стрижки на рік

6 сорочок на 4 роки

2 сукні на 7 років

1 спідниця на 4 роки

6 трусів
2 майки
1 плавки

6 трусів
2 бюстгальтери
2 майки
1 купальник

1 джинси на 3 роки

2 пари колгот

7,1 л олії
2 кг маргарину
0,4 кг чаю
0,5 кг кави
95 кг картоплі
4 кг макаронних виробів
220 яєць
2 кг сала, 8 кг свинини
9 кг ковбаси
110 кг овочів*
65 кг фруктів

на рік

1 пара чобіт утеплених на 3 роки
2 пари черевиків демісезон. на 5 років
1 пара туфель на 5 років

1 пара чобіт зимових на 3 роки
1 пара туфель демісезон. на 2 роки
1 пара туфель літніх на 2 роки

* без картоплі

СПОЖИВЧИЙ КОШИК В УКРАЇНІ ТА ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЗАХОДУ

ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВЧОГО КОШИКУ В УКРАЇНІ, США ТА КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

МІНІМАЛЬНА ЗАРПЛАТА ТА ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ В УКРАЇНІ, США ТА КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Німеччина
\$1 726,79
\$716,45

Велика Британія
\$1 690,19
\$1 356,18-1 810,42

Франція
\$1 686,87
\$1 197,77

США
\$1 218

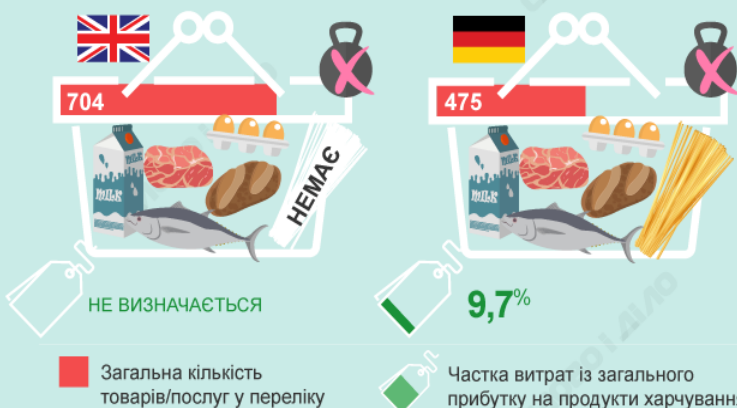
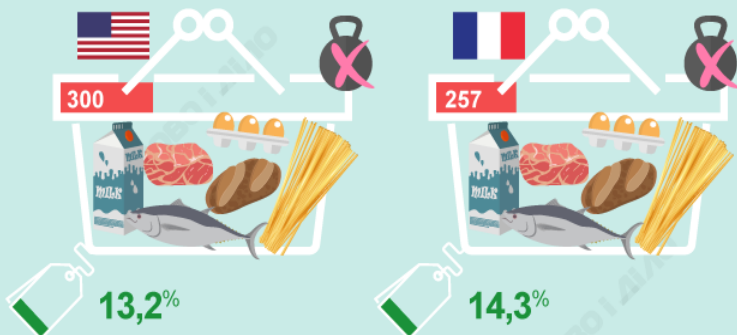
Україна
\$194,11
4 723 грн
\$86,39
2 102 грн

Мінімальна зарплата
 Прожитковий мінімум для працездатних осіб

Інфографіку створено за даними відкритих джерел інформації станом на 24.01.2020 року

СЛОВО І ДІЛО

Продукти харчування

Товари та послуги

2. КЕЙНСІАНСЬКА ФУНКЦІЯ СПОЖИВАННЯ ТА ФУНКЦІЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ.

- Споживання – це витрати домогосподарств на придбання товарів і послуг для задоволення матеріальних і духовних потреб людей (придбання товарів поточного споживання, оплата послуг, придбання товарів тривалого користування).
- Споживчі витрати є найвагомішою складовою у структурі сукупного попиту і сукупних витрат.
- Розмір споживання залежить від величини наявного доходу.

Споживання (C)
(Consumption)

Витрати на придбання товарів і послуг для задоволення матеріальних і духовних потреб людей

Структура споживання

Витрати на придбання товарів тривалого використання

Витрати на придбання товарів поточного використання

Витрати на оплату послуг

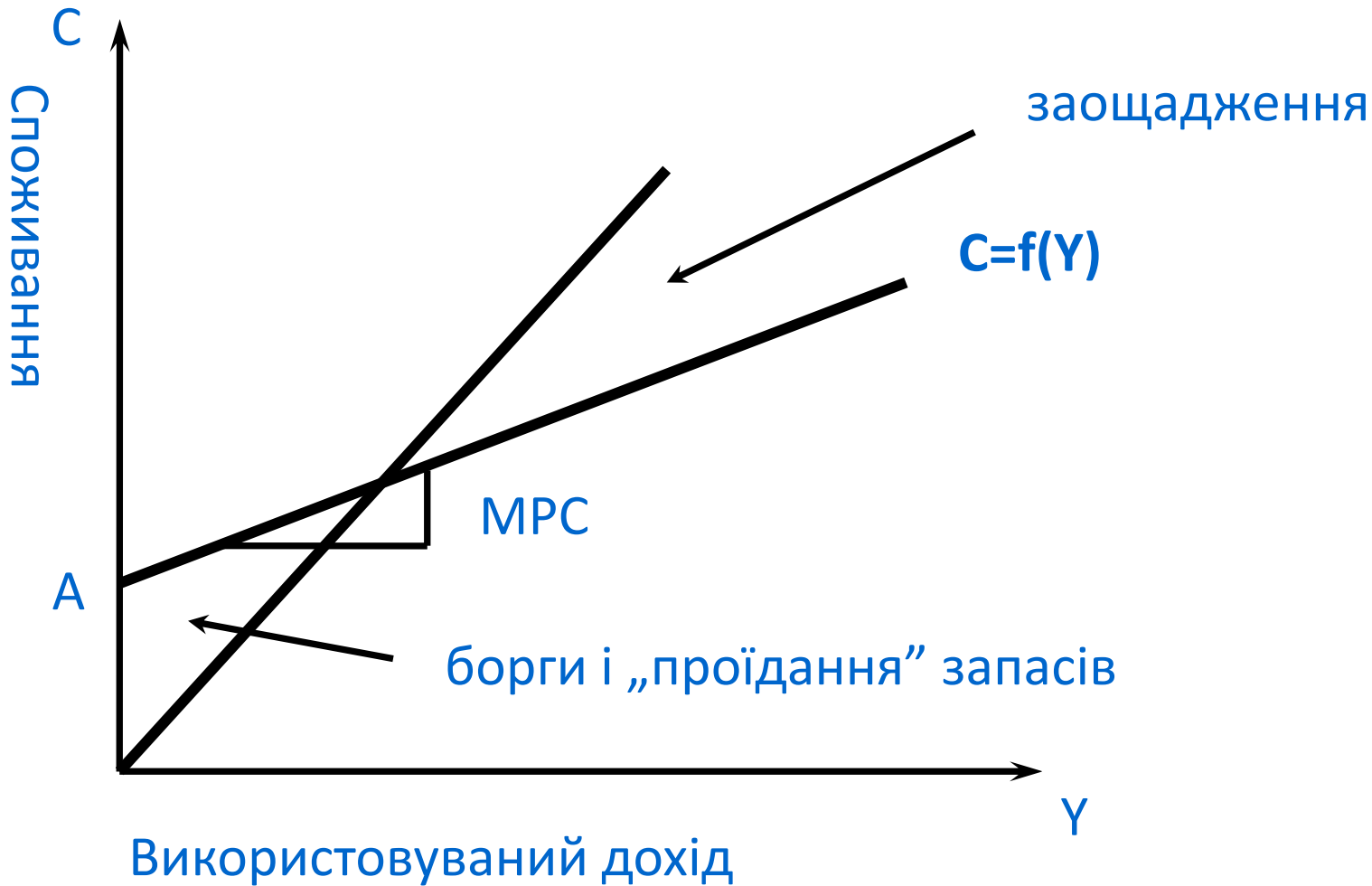
Величина
залежить від

1. Величини доходу (функція споживання)

2. Розподілу доходу на споживання і заощадження

3. Чинників, що не пов'язані з величиною доходу

**СПОЖИВАННЯ ТИМ БІЛЬШЕ, ЧИМ БІЛЬШЕ РОЗМІР ДОХОДУ, ЩО ПРОЯВЛЯЄТЬСЯ У ВИСХІДНОМУ ХАРАКТЕРІ КРИВОЇ $C = C(Y)$.
А $\neq 0$, ТОМУ ЩО ПРИ НУЛЬОВОМУ ДОХОДІ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ СПОЖИВАННЯ ЗА РАХУНОК ЗАПАСІВ ЧИ ПОЗИКОВИХ ЗАСОБІВ, ОСКІЛЬКИ ЛЮДИ НЕ МОЖУТЬ ПІДТРИМУВАТИ СВОЄ ІСНУВАННЯ БЕЗ СПОЖИВАННЯ.**

**ЧАСТКА ДОХОДУ (ВИРАЖАЄТЬСЯ У ВІДСОТКАХ),
ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ НА СПОЖИВАННЯ,
ВІДБИВАЄТЬСЯ ПОКАЗНИКОМ СЕРЕДНЬОЇ
СХИЛЬНОСТІ ДО СПОЖИВАННЯ:**

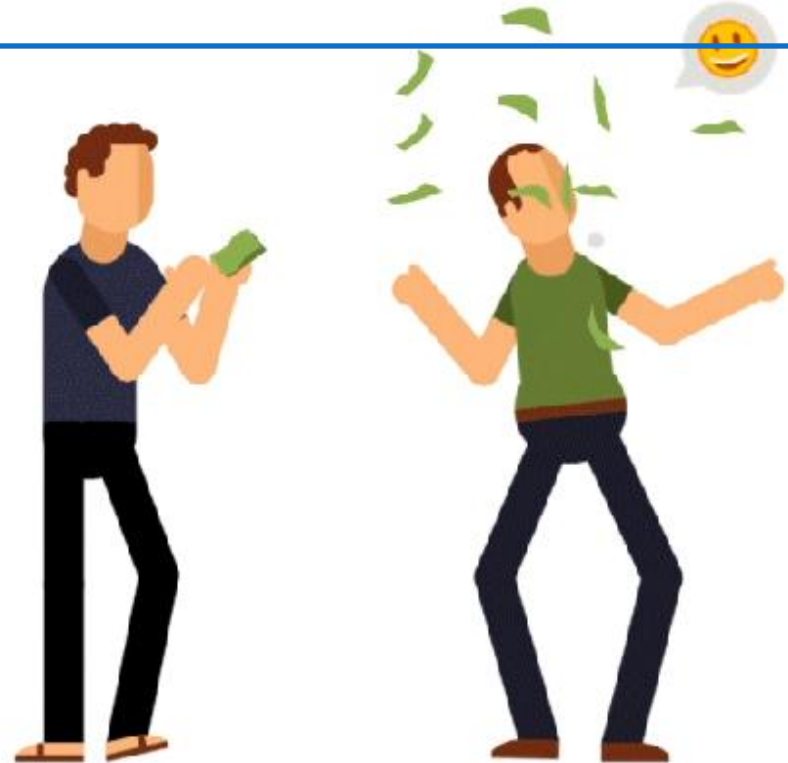
$$\text{APC} = \frac{C}{Y} \cdot 100\%$$

ГРАНИЧНА СХИЛЬНІСТЬ ДО СПОЖИВАННЯ

Це коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць зміниться величина споживання у разі зміни доходу на одну одиницю, і визначається за формулою:

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

ФУНКЦІЯ СПОЖИВАННЯ ЗА КЕЙНСОМ

$$C = \bar{C} + MPC \cdot DI$$

C - приватне споживання

$\bar{C}$ - автономне споживання

MPC - гранична схильність до споживання

DI - наявний поточний дохід домогосподарств

Якщо $DI=Y$, то:

$$C = \bar{C} + MPC \cdot Y$$

ФУНКЦІЯ СПОЖИВАННЯ МОЖЕ БУТИ
УТОЧНЕНА В ТАКИЙ СПОСІБ:

$$C = C(MPC \cdot Y).$$

**Функція
заощадження та її
графічна модель.**

**ЗАОЩАДЖЕННЯ – ЦЕ ВИКОРИСТОВУВАНИЙ
ДОХІД ІЗ ВИЛУЧЕННЯМ СПОЖИВАННЯ. ТАКИМ
ЧИНОМ, РОЗМІР ЗАОЩАДЖЕННЯ ЗАЛЕЖИТЬ
ВІД ВЕЛИЧИНИ ВИКОРИСТОВУВАНОВОГО
ДОХОДУ І ПРОПОРЦІЇ ЙОГО РОЗПОДІЛУ НА
СПОЖИВАНУ Й ЗАОЩАДЖЕНУ ЧАСТИНИ.**

Заощадження (S)
(Saving)

Використовуваний дохід з вилученням споживання або частина доходу, яка не споживається у поточному періоді або відстрочене споживання

Заплановані заощадження

Вимушені заощадження

Виникають унаслідок незбалансованості попиту і пропозиції

Величина
залежить від

1 Величини доходу (функція заощадження)

2 Розподілу доходу на споживання і заощадження

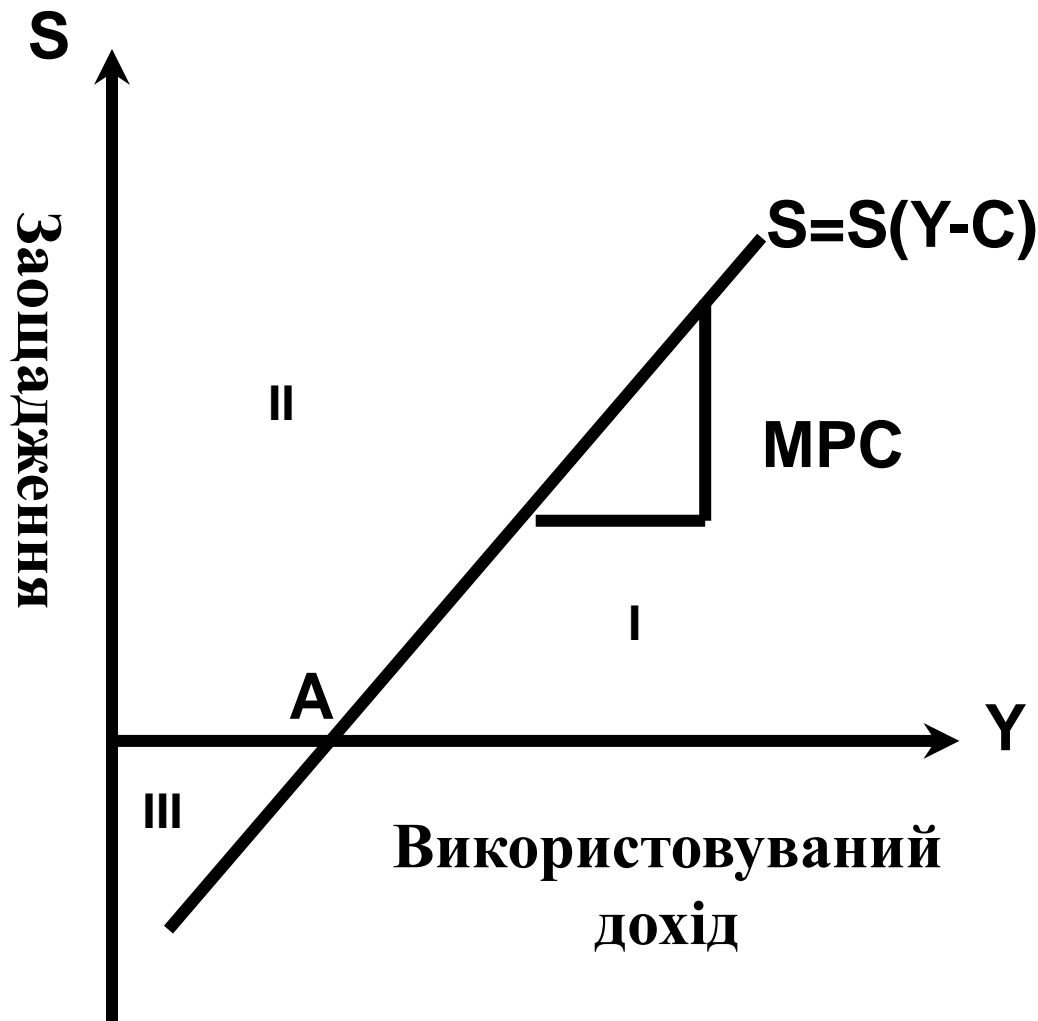
3 Чинників, що не пов'язані з величиною доходу

$$Y = C + S$$

Функція заощадження

ТОЧКА А ПОКАЗУЄ РІВЕНЬ ГРАНИЧНОГО ДОХОДУ: ПРИ ТАКОМУ РІВНІ ВЕСЬ ДОХІД СПОЖИВАЄТЬСЯ, А ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОРІВНЮЮТЬ НУЛЮ. НА ГРАФІКУ МОЖНА ВИДІЛИТИ ТРИ ЗОНИ: I – ЗАОЩАДЖЕННЯ; II – СПОЖИВАННЯ; III – «ПРОЇДАННЯ ЗАПАСІВ».

**ЧАСТКА ДОХОДУ В ПРОЦЕНТНОМУ
ВИРАЖЕННІ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ
ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ
ВІДБИВАЄТЬСЯ ПОКАЗНИКОМ СЕРЕДНЬОЇ
СХИЛЬНОСТІ ДО ЗАОЩАДЖЕННЯ (APS):**

$$\mathbf{APS = \frac{S}{Y} \cdot 100\%}$$

**ОСКІЛЬКИ ВЕСЬ ДОХІД АБО
СПОЖИВАЄТЬСЯ, АБО ЗБЕРІГАЄТЬСЯ,
МОЖНА СТВЕРДЖУВАТИ, ЩО:**

$$\mathbf{APC + APS = 100\%}$$

ЧАСТКА ПРИРОСТУ ДОХОДУ, ЩО
НАПРАВЛЯЄТЬСЯ НА ПРИРІСТ ЗАОЩАДЖЕНЬ,
НАЗИВАЄТЬСЯ ГРАНИЧНОЮ СХИЛЬНІСТЮ
ДО ЗАОЩАДЖЕННЯ (MPS):

$$\mathbf{MPS = \frac{\Delta S}{\Delta Y} \cdot 100\%}$$

де, ΔS – зміни в заощадженнях;
 ΔY – зміни в доходах.

Конкретне значення MPS може знаходитися в діапазоні між 0 і 100%, тобто весь приріст доходу або використовується на приріст споживання ($MPS = 0$), або на приріст заощадження ($MPS = 100\%$). Чим більш конкретне значення MPS, тим більшим буде кут нахилу кривої на графіку функції заощаджень.

Якщо весь приріст доходу направляється на приріст споживання і заощадження, то та частина зміни доходу, що не використовується для приросту споживання, направляється на приріст заощаджень, звідси впливає:

$$MPC + MPS = 100\%$$

КОНЦЕПЦІЇ СПОЖИВАННЯ І ЗАОЩАДЖЕННЯ

класична

неокласична

кейнсіанська

Загальна характеристика

**Класична
концепція**

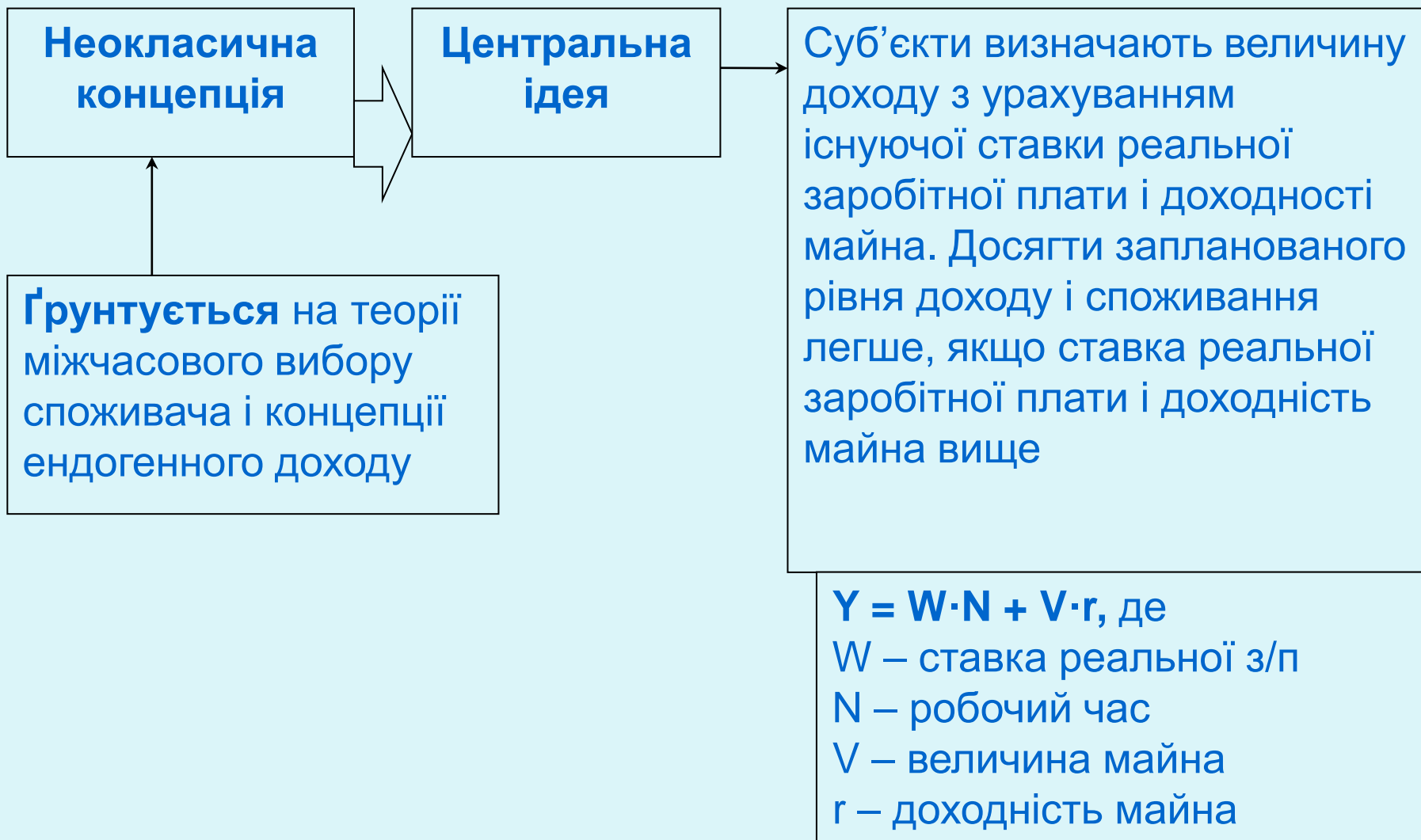
**Центральна
ідея**

Величина **споживання** прямо залежить від величини поточного використовуваного доходу і обернено — від ставки процента

Заощадження — функція від ставки процента (зростаюча)

Бюджетне обмеження
 $C + S = Y - T$, де
T — податки

Люди схильні до споживання

**Кейнсіанська
концепція**

**Центральна
ідея**

„Основний психологічний закон” Дж. М. Кейнса:
із зростанням доходу люди збільшують споживання, але повільніше, ніж зростає дохід

Ґрунтується на інтерпретації поведінки споживача:

Величина доходу—
екзогенний
параметр

Обсяг споживання
залежить від
поточного
використовуваного
доходу

Розподіл доходу
на споживання і
заощадження
залежить від
преваг
споживача

Сучасні теорії споживання (поведінки споживачів)

Міжчасовий вибір споживача

(Урвінг Фішер)

Раціональний споживач, приймаючи рішення про споживання сьогодні, бере до уваги майбутній дохід, тобто вирішує питання міжчасового бюджетного обмеження.

Гіпотеза життєвого циклу

(Франко Моділіані)

Споживачі планують свої споживання і заощадження на тривалий період для вирівнювання споживання протягом різних періодів життя.

$$APC = \text{const}$$

Гіпотеза постійного доходу

(Мільтон Фрідмен)

Споживачі планують споживання, враховуючи свій постійний дохід (величина доходу від заробітку та майна, яку сподіваються отримувати у майбутньому). Тимчасовий дохід (відхилення від середнього доходу) заощаджується для вирівнювання споживання у періоди з низьким доходом.

Середня схильність до споживання

$$APC = \frac{\text{постійний дохід}}{\text{поточний дохід}}$$

$$APC = C/Y = aY^n/Y$$

У довгостроковому періоді

$$APC = \text{const}$$

У короткостроковому періоді

$$\uparrow Y \rightarrow \downarrow APC$$

3. Вплив фактору часу на споживання. Посткейнсіанські функції споживання.

НЕДОХОДНІ ЧИННИКИ СПОЖИВАННЯ ТА ЗАОЩАДЖЕННЯ.

автономне споживання : функція споживання трансформується в такий спосіб: $C = \bar{C} + MPC \cdot Y$, а зміни в споживанні можна розрахувати за формулою:

$\Delta C = \Delta \bar{C} + MPC \cdot \Delta Y$, де $\bar{C}$ - автономне споживання;

багатство : нерухомість і товари тривалого споживання; гроші на рахунках і наявні; фінансові активи: державні і приватні облігації, акції, нагромадження в страхових і пенсійних фондах і т.п.;

очікування;

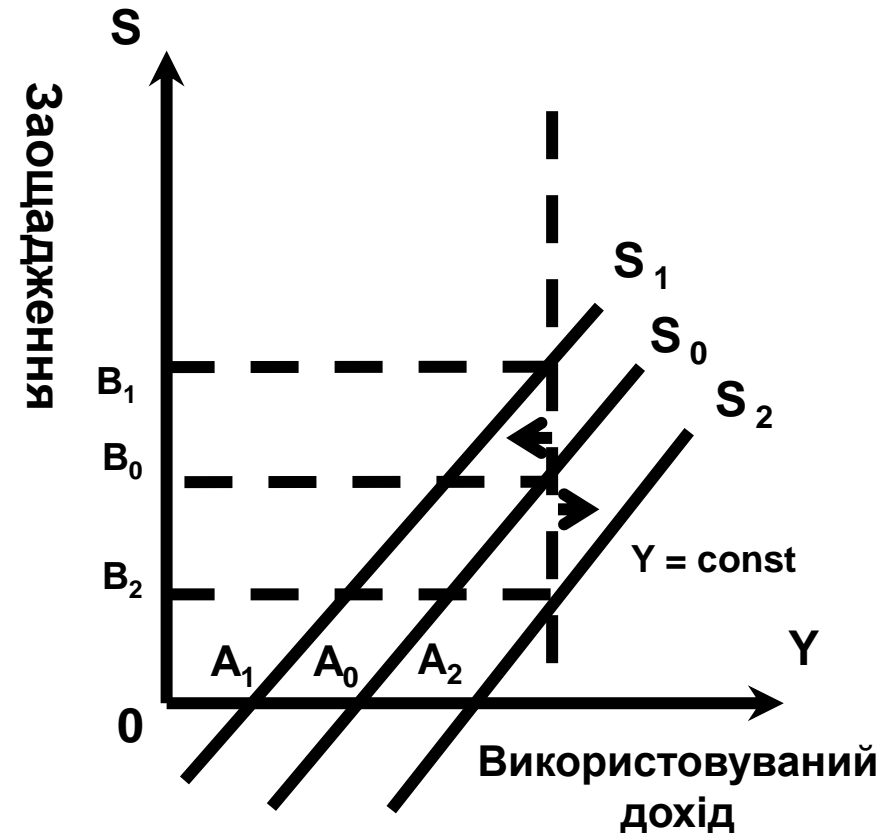
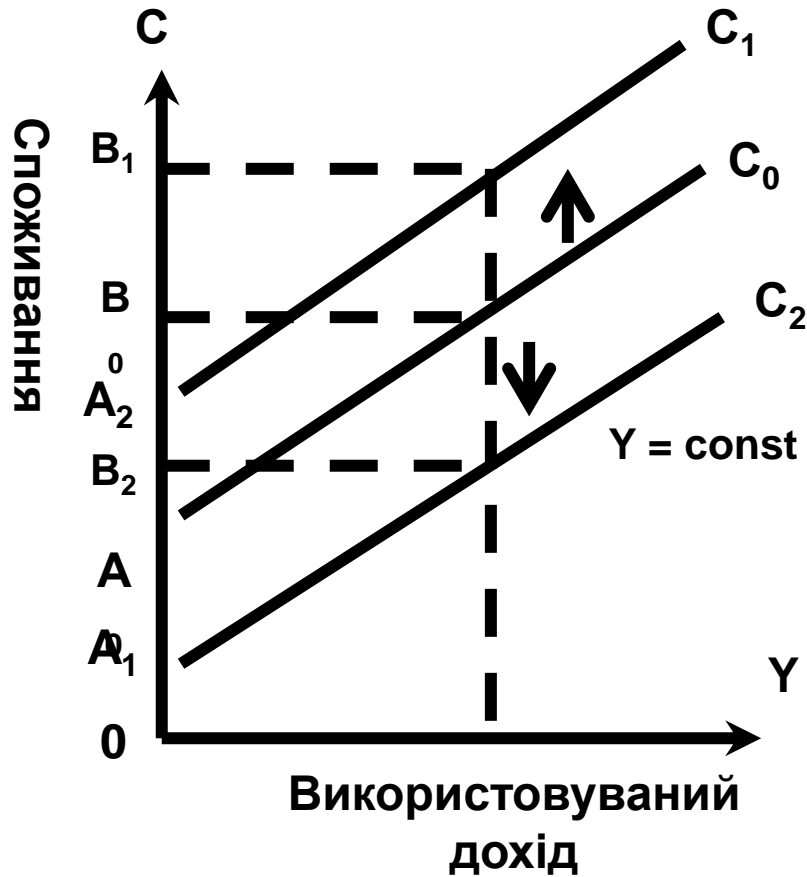
рівень цін;

податки і відрахування на соціальне страхування;

заборгованість споживачів.

Зрушення графіків споживання і заощадження

Переміщення лінії споживання вгору (C_0 у C_1) викликає відповідне переміщення лінії заощадження вниз (із S_0 до S_1) і навпаки.

